

อิทธิพลของภาวะผู้นำบารมีจากมุมมองของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี
The Influence of Charismatic Leadership from the Perspectives of
Governing Officers in Pattani Province

ภัทร์ระพี วารีดี้ Phatrapee Wareedee¹

วิษณุพงษ์ โพธิพิรุฬห์ Wisanupong Potipiroon²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับภาวะผู้นำบารมีของนายอำเภอ (2) ระดับความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำของข้าราชการฝ่ายปกครอง และ (3) อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลและภาวะผู้นำที่มีต่อความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เก็บข้อมูลจากข้าราชการฝ่ายปกครองที่ปฏิบัติงานจริงในที่ทำการปกครองอำเภอทั้ง 12 อำเภอ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำนวน 175 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับภาวะผู้นำบารมีของนายอำเภออยู่ในระดับมาก (2) ระดับความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำของข้าราชการฝ่ายปกครองอยู่ในระดับมาก และ (3) เจ้าหน้าที่ปกครองมีระดับความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำน้อยกว่าปลัดอำเภอ เพศหญิงมีระดับความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำมากกว่าเพศชาย และรูปลักษณะภายนอกและทักษะการสื่อสารของผู้นำ มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำบารมี รูปลักษณะภายนอก ทักษะการสื่อสาร นายอำเภอ

Abstract

This research aims to study (1) the level of charismatic leadership of the district chief, (2) the level of satisfaction with the leader, perceived leadership effectiveness, and willingness to comply among governing officers, and (3) the influence of personal factors and charismatic leadership on the satisfaction with the leader, perceived leadership

¹นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ E-mail: phatrapee.wa@gmail.com

²อาจารย์ที่ปรึกษา ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ E-mail: wisanupong.p@email.psu.ac.th

effectiveness, and willingness to comply. An online questionnaire was used as an instrument for collecting data. The participants consisted of 175 governing officers who actually worked in the 12 district offices in Pattani Province. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results were as follows: (1) the level of charismatic leadership of the district chief was at a high level, (2) the level of satisfaction with the leader, perceived leadership effectiveness, and willingness to comply among governing officers were at a high level, and (3) governing officers had a lower level of willingness to comply than deputy district chiefs while females had a higher level of willingness to comply than males, and the physical attributes and communication skills of the district chief influence on the satisfaction with the leader, perceived leadership effectiveness, and willingness to comply.

Keywords: Charismatic Leadership, Physical Attributes, Communication Skills, District Chief

บทนำ

บารมี (Charisma) เป็นคุณสมบัติโดยเฉพาะของปัจเจกบุคคลซึ่งแตกต่างจากปัจเจกบุคคลอื่น ทำให้ปัจเจกบุคคลนั้นได้รับการมองว่าเป็นผู้มีความสามารถเหนือกว่าคนอื่น หรืออย่างน้อยก็มีคุณสมบัติแตกต่างจากคนอื่น บารมีเป็นอำนาจที่ใช้สั่งคนได้และซื้อใจคนได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้กำลังบังคับ หรือที่เรียกว่ามีอำนาจบารมี (ภาณุวัฒน์ พันธุ์ประเสริฐ, 2561) ซึ่งจากนิยามของบารมีจะเห็นได้ว่าบารมีนั้นมีความสำคัญต่อระบบการเมืองและแวดวงข้าราชการฝ่ายปกครองของไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะข้าราชการในระดับผู้นำที่มีผลต่อส่วนได้เสียของผู้เกี่ยวข้อง กล่าวคือ สังคมไทยยังนิยมคนดีคนเก่งอยู่ การที่คนเหล่านั้นได้รับการยอมรับนับถือ เป็นเพราะมีลักษณะที่แตกต่างจากคนอื่นหรืออาจกล่าวได้ว่ามีบารมี

กรมการปกครอง มีการแบ่งส่วนราชการออกเป็นส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยอำเภอถือเป็นหน่วยงานในส่วนภูมิภาคระดับล่างสุด ซึ่งมีนายอำเภอเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชา มีหน้าที่บริหารราชการของอำเภอในการดูแลทุกข์สุขของประชาชน รวมทั้งการบูรณาการการบริหารราชการจากทุกส่วนราชการให้สามารถทำงานตามอำนาจหน้าที่สอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน (กรมการปกครอง, 2560) ด้วยบทบาทสำคัญดังกล่าว ทำให้นายอำเภอต้องมีหลักปฏิบัติในการเป็นผู้นำที่ดี ได้แก่ (1) หลักการครองตน คือ การมีบุคลิกภาพที่ดี และการแต่งกายที่ดูสง่างามสมฐานะ (2) หลักการครองคน คือ ความสามารถจูงใจผู้อื่นให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือ และ (3) หลักการครองงาน คือ ความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดจากการมีความมั่นใจในตนเองสูง (สุริย์วิภา ไชยพันธุ์, 2557) สิ่งที่น่าสนใจ คือ คุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดีดังกล่าวมีความสอดคล้องกับคำว่าบารมี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบารมีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับนักปกครอง

ผู้นำบารมี (Charismatic Leadership) เป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะพิเศษจนได้รับการยอมรับนับถือและยกย่องจากคนอื่น ๆ โดยมีคุณลักษณะที่โดดเด่นแตกต่างอย่างชัดเจนกับผู้นำรูปแบบอื่นใน 2 มิติ คือ (1) รูปลักษณ์ภายนอก ผู้นำบารมีเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี รูปร่างสง่างาม น่าเกรงขาม มีความมั่นใจในตนเอง มีเสน่ห์ หรือมีสิ่งอื่น ๆ ที่สามารถพิจารณาได้จากคุณลักษณะภายนอกที่สร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น และ (2) ทักษะการสื่อสาร ผู้นำบารมีเป็นผู้มีทักษะการสื่อสารเพื่อจูงใจคน มีการใช้ภาษาที่สละสลวยไพเราะ และมีความมั่นใจในการสื่อสาร (Weber, 1947 อ้างถึงใน ฌญุซารี กัณฑ์เกตุ, 2559) จากคุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่า ผู้นำบารมีจำเป็นต้องมีคุณลักษณะทั้ง 2 ประการหรือไม่

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำบารมีของนายอำเภอใน 2 คุณลักษณะ คือ รูปลักษณ์ภายนอก และทักษะการสื่อสาร ที่มีต่อตัวแปรตาม 3 ตัวแปร คือ ความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง เพื่อตอบคำถามวิจัยดังกล่าว งานวิจัยนี้จะทำการศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำบารมีของนายอำเภอในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยพื้นที่ดังกล่าวพบปัญหาที่เกิดขึ้น คือ มีข้าราชการฝ่ายปกครองลาออกหรือโอนย้ายไปทำงานในสังกัดอื่น ๆ จำนวนมาก ส่งผลให้ผู้ที่ยังอยู่ต้องรับภาระงานเพิ่มขึ้น ทำให้องค์การไม่สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ เมื่อพิจารณาสาเหตุการลาออกหรือโอนย้าย จากการสอบถามข้าราชการจำนวนหนึ่ง พบว่า สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากผู้นำ ข้าราชการส่วนหนึ่งรู้สึกไม่พึงพอใจในตัวผู้นำ ขาดความเชื่อมั่นในประสิทธิผลภาวะผู้นำ และไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำที่ตนเองไม่ชื่นชอบ จากข้อมูลดังกล่าวจึงน่าสนใจศึกษาว่านายอำเภอในจังหวัดปัตตานี มีระดับภาวะผู้นำเหมาะสมหรือไม่ และหากนายอำเภอมีภาวะผู้นำบารมีสูง เช่น มีรูปลักษณ์ภายนอกและมีทักษะการสื่อสารที่ดี จะสามารถสร้างความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำหรือไม่

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา แม้วายังมีงานวิจัยในประเทศไทยที่เคยศึกษาถึงอิทธิพลของผู้นำบารมีในบริบทของนักปกครองอยู่บ้าง เช่น งานวิจัยของเนรมิตร มีเพียร และวรวิทย์ จินดาพล (2560) ได้ศึกษาบทบาทภาวะผู้นำบารมีของผู้บริหารระดับสูงในเขตพื้นที่ตำบลคูระ อำเภอยะบรี จังหวัดพังงา และงานวิจัยของอรอุมา สิริพันธ์ (2561) ได้ศึกษาภาวะผู้นำบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น แต่ยังคงขาดงานวิจัยที่ศึกษาอิทธิพลของผู้นำบารมีใน 2 คุณลักษณะ คือ รูปลักษณ์ภายนอก และทักษะการสื่อสาร ซึ่งด้วยข้อจำกัดดังกล่าวอาจทำให้ได้รับคำตอบที่ไม่สมบูรณ์มากพอ สำหรับนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือพัฒนาภาวะผู้นำบารมีของนายอำเภอหรือหัวหน้างานข้าราชการฝ่ายปกครองในจังหวัดปัตตานีได้

ดังนั้นการศึกษาดังกล่าวถึงอิทธิพลของภาวะผู้นำบารมีจากมุมมองของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี จึงมีประโยชน์ต่อนายอำเภอในจังหวัดปัตตานี หรือจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำบารมีของตนเองได้อย่างเหมาะสม อันจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานได้สังกัดเกิดความความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำบารมีของนายอำเภอ จากมุมมองของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ ของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลและภาวะผู้นำบารมีที่มีต่อความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ ของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นายอำเภอในจังหวัดปัตตานี ได้ทราบระดับภาวะผู้นำบารมีของตนเอง รวมถึงทราบอิทธิพลของภาวะผู้นำบารมีที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณลักษณะหรือพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม เพื่อสร้างความพึงพอใจและจงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้สามารถร่วมมือกันปฏิบัติงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
2. นายอำเภอหรือผู้นำในทุกระดับชั้นของจังหวัดอื่น ๆ สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำบารมีของตนเองได้อย่างเหมาะสม และนำไปใช้ในการวางแผนและปรับกลยุทธ์การบริหารราชการในพื้นที่รับผิดชอบ ให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายไปได้โดยง่าย

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้นำบารมี

ผู้นำบารมี (Charismatic Leader) เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลเหนือผู้ตาม โดยไม่ได้อาศัยตำแหน่งอำนาจหน้าที่และประเพณีที่ยึดถือกันมา เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติโดยเฉพาะที่ได้รับการมองว่าเป็นผู้มีความสามารถเหนือกว่าคนอื่น หรืออย่างน้อยก็มีคุณสมบัติแตกต่างจากคนอื่น ซึ่งคุณสมบัติที่โดดเด่นอย่างเห็นได้ชัดของผู้นำบารมี สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบ 2 ส่วน (Weber, 1947 อ้างถึงใน ัญญาธิ กัณฑ์เกตุ, 2559) ดังนี้

1. รูปลักษณ์ภายนอก หมายถึง บุคลิกภาพ รูปร่าง หน้าตา น้ำเสียง ความมั่นใจในตนเอง ความมีเสน่ห์ หรือคุณลักษณะอื่น ๆ ที่แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนจากภายนอก โดยผู้นำบารมีเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี รูปร่างสง่างาม น่าเกรงขาม มีเสียงอันทรงพลัง มีความมั่นใจในตนเอง มีเสน่ห์ และมีคุณลักษณะภายนอกที่มีลักษณะเฉพาะที่สามารถดึงดูดใจคนอื่นให้คล้อยตามได้
2. ทักษะการสื่อสาร คือ ความสามารถในการสื่อสารเพื่อจูงใจคน โดยผู้นำบารมีนั้นจะสื่อสารด้วยภาษาที่สละสลวยไพเราะ มีการใช้คำอุปมาอุปมัย และเปรียบเทียบกับสิ่งที่คล้ายคลึงกัน การสื่อสาร

มีความชัดเจน และมีความมั่นใจในการสื่อสาร โดยพบว่าผู้ที่สื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ จะได้รับการยอมรับว่ามีบารมีมากกว่าผู้ที่สื่อสารสับสน คลุมเครือ หรือไม่มีความชัดเจน

อิทธิพลของผู้นำบารมี

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ผู้นำบารมีมีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในหลายประเด็น ทั้งความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ ซึ่งเป็นที่มาของการนำตัวแปรดังกล่าวมาศึกษาในงานวิจัยนี้ ดังนี้

1. ความพึงพอใจในตัวผู้นำ งานฝ่ายปกครองเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์อันจะเกิดกับประชาชนจำนวนมาก จำเป็นต้องอาศัยข้าราชการฝ่ายปกครองเป็นผู้ปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งการที่ข้าราชการฝ่ายปกครองจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากความพึงพอใจในตัวผู้นำ หากผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในตัวผู้นำ ก็จะเต็มใจปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ด้วยความกระตือรือร้น ผลงานที่ได้จะมีคุณภาพสูง บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ อย่างไรก็ตามผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความพึงพอใจในตัวผู้นำมากน้อยแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูงจะสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้กับผู้ตามได้โดยง่าย (ธงชัย สันติวงษ์, 2550)

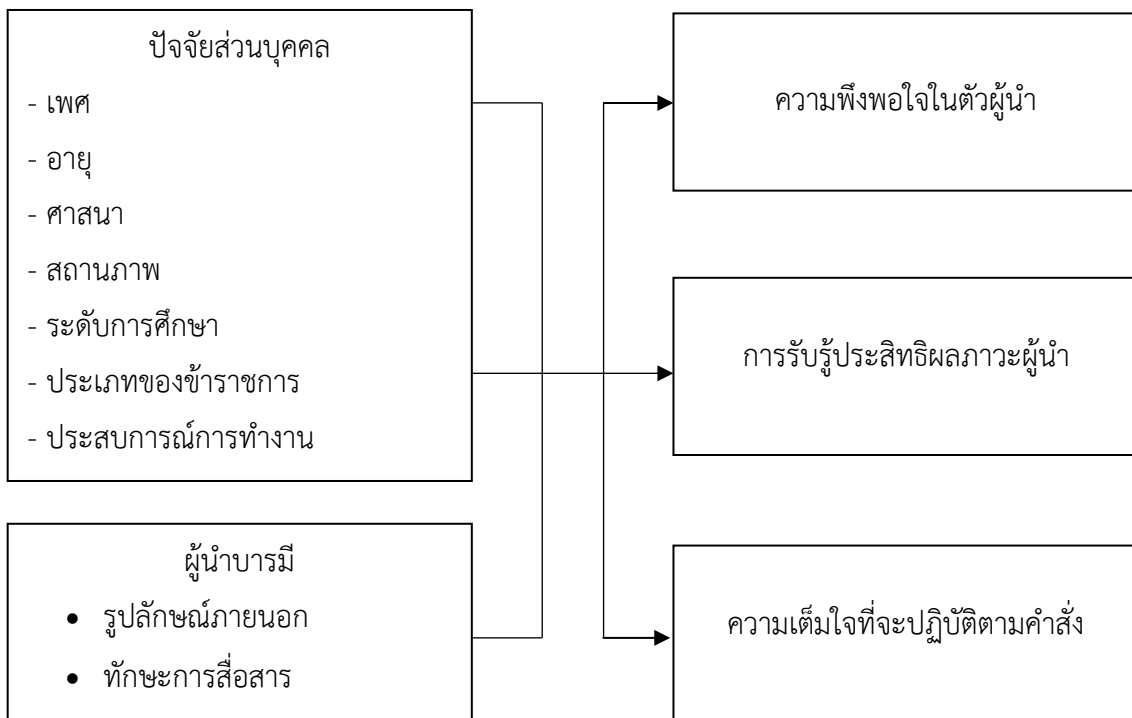
2. การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ คุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำบารมีนั้น คือ เป็นบุคคลมีความสามารถพิเศษที่ทำให้เกิดผลงานที่สูงขึ้นกว่าผลงานปกติที่ควรจะเป็น หรือก่อให้เกิดประสิทธิผลของงานนั่นเอง ทั้งนี้เกิดจากการได้รับความร่วมมือเป็นพิเศษจากผู้ตาม เพราะผู้ตามของผู้นำบารมีจะมีความเชื่อว่าความคิดของผู้นำคือสิ่งที่ถูกต้อง จึงให้การยอมรับผู้นำโดยปราศจากข้อสงสัย (House, 1997 อ้างถึงใน ญัฐจารี กัณหะเกตุ, 2559) สำหรับงานฝ่ายปกครอง ประสิทธิผลของงานถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นงานที่มีผลกระทบต่อประโยชน์อันจะเกิดกับประชาชนจำนวนมาก โดยหากผู้นำองค์กรมีลักษณะความเป็นผู้นำบารมี ย่อมจะได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ตาม เมื่อผู้ตามยอมรับนับถือก็จะทำให้การบริหารงานของผู้นำเป็นไปอย่างราบรื่น ผลงานที่ออกมาจะมีประสิทธิผล

3. ความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง การบริหารงานฝ่ายปกครองให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในองค์กร ทั้งผู้บริหารองค์กรที่เป็นผู้กำหนดนโยบายเพื่อนำมาใช้ในองค์กร ส่วนผู้ใต้บังคับบัญชาจะเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่งหรือนโยบายนั้น ซึ่งความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของบุคลากรในองค์กร จากทฤษฎีการให้ความร่วมมือของบาร์นาร์ด (Barnard Theory of Compliance) จะพิจารณาจากหลักพื้นฐาน คือ การยินยอม (In Complying) กล่าวคือ บุคคลจะยินยอมในสิ่งที่ตนเองชอบหรือพอใจ ผู้นำจึงต้องพยายามสร้างความพอใจส่วนบุคคลให้ผู้ตามยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง (Barnard, 1961 อ้างอิงใน รุ่งลักษณ์ มีรอดชา, 2555) ซึ่งการจะสร้างความพึงพอใจส่วนบุคคลให้เต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งได้นั้น การมีบารมีถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับบุคคลเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งได้ (Todorov, Mandisodza, Goren, & Hall, 2005)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษา คือ ข้าราชการฝ่ายปกครองที่ปฏิบัติงานจริงในที่ทำกรปกครองอำเภอ ทั้ง 12 อำเภอ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอยะรัง อำเภอยะหริ่ง อำเภอหนองจิก อำเภอสายบุรี อำเภอปะนาเระ อำเภอมายอ อำเภอไม้แก่น อำเภอแม่ลาน อำเภอกะพ้อ และอำเภอทุ่งยางแดง รวมจำนวน 311 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 คน ได้จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามรายอำเภอ แล้วสุ่มข้าราชการฝ่ายปกครองในแต่ละอำเภอ ด้วยการสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามออนไลน์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ (1) ปัจจัยส่วนบุคคล (2) ภาวะผู้นำบารมี และ (3) อิทธิพลของภาวะผู้นำบารมี แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.67 ทุกข้อ และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.931 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการฝ่ายปกครอง

ข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.43 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 48.00 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 64.00 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 66.29 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 69.14 มีตำแหน่งข้าราชการเป็นปลัดอำเภอ ร้อยละ 60.57 และมีประสบการณ์การทำงานไม่เกิน 5 ปี ร้อยละ 51.43

ระดับภาวะผู้นำบารมีของนายอำเภอ

ภาวะผู้นำบารมีของนายอำเภอจากมุมมองของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) โดยนายอำเภอที่มีภาวะผู้นำบารมีสูงสุด คือ นายอำเภอทุ่งยางแดง มีภาวะผู้นำบารมีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า รูปลักษณะภายนอกของนายอำเภอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) โดยนายอำเภอที่มีรูปลักษณะภายนอกดีที่สุดในระดับมากที่สุด คือ นายอำเภอทุ่งยางแดง มีรูปลักษณะภายนอกอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$) สำหรับ ทักษะการสื่อสารของนายอำเภอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) โดยนายอำเภอที่มีทักษะการสื่อสารดีที่สุดในระดับมากที่สุด คือ นายอำเภอทุ่งยางแดง มีทักษะการสื่อสารอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$)

ระดับความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ

ความพึงพอใจในตัวผู้นำของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) โดยนายอำเภอที่ข้าราชการฝ่ายปกครองมีความพึงพอใจสูงสุด คือ นายอำเภอทุ่งยางแดง ข้าราชการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) สำหรับการรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) โดยนายอำเภอที่ข้าราชการฝ่ายปกครองมีการรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำสูงสุดในระดับมากที่สุด คือ นายอำเภอทุ่งยางแดง ข้าราชการมีการรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) ส่วนความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากนายอำเภอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) โดยนายอำเภอที่ข้าราชการฝ่ายปกครองเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งสูงสุด คือ นายอำเภอทุ่งยางแดง ข้าราชการเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$)

อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลและภาวะผู้นำบารมีที่มีต่อความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในตัวผู้นำ คือ รูปลักษณะภายนอก ($\beta = 0.432, p < 0.001$) และ ทักษะการสื่อสาร ($\beta = 0.354, p < 0.001$) ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรทั้งหมดสามารถทำนายความพึงพอใจในตัวผู้นำของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี ได้ร้อยละ 51.1

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ คือ ทักษะการสื่อสาร ($\beta = 0.403, p < 0.001$) และรูปลักษณ์ภายนอก ($\beta = 0.379, p < 0.001$) ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรทั้งหมดสามารถทำนายการรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี ได้ร้อยละ 54.0

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ คือ ทักษะการสื่อสาร ($\beta = 0.393, p < 0.001$) รูปลักษณ์ภายนอก ($\beta = 0.272, p < 0.01$) เจ้าหน้าที่ปกครอง ($\beta = -0.169, p < 0.05$) และเพศ ($\beta = 0.167, p < 0.05$) ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรทั้งหมดสามารถทำนายความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี ได้ร้อยละ 41.2 โดยพบว่าระหว่างเจ้าหน้าที่ปกครองกับปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่ปกครองมีระดับความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำน้อยกว่าปลัดอำเภอ และระหว่างเพศชายและเพศหญิง เพศหญิงมีระดับความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำมากกว่าเพศชาย ดังตาราง 1

บทสรุป วิจารณ์ และข้อเสนอแนะ

ระดับภาวะผู้นำบารมีของนายอำเภอ

ระดับภาวะผู้นำบารมีของนายอำเภอ จากมุมมองของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบทบาทการเป็นนักปกครองของนายอำเภอ มีหน้าที่บริหารราชการของอำเภอในการดูแลทุกข์สุขของประชาชน รวมทั้งการบูรณาการการบริหารราชการจากทุกส่วนราชการให้สามารถทำงานตามอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน (กรมการปกครอง, 2560) ด้วยบทบาทสำคัญดังกล่าว ทำให้นายอำเภอต้องมีหลักปฏิบัติในการเป็นผู้นำที่ดี ได้แก่ (1) หลักการครองตน คือ การมีบุคลิกภาพที่ดี และการแต่งกายที่ดูสง่างามสมฐานะ (2) หลักการครองคน คือ ความสามารถจูงใจผู้อื่นให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือ และ (3) หลักการครองงาน คือ ความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดจากการมีความมั่นใจในตนเองสูง (สุริยวิภา ไชยพันธ์ุ, 2557) หลักการดังกล่าวล้วนมีความสอดคล้องกับความมีบารมี ซึ่งการที่นายอำเภอสามารถปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวได้ จึงทำให้ข้าราชการฝ่ายปกครองประเมินภาวะผู้นำบารมีของนายอำเภอ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของอรอุมา สิริพันธุ์ (2561) พบว่า ภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมาก

ระดับความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ

ระดับความพึงพอใจในตัวผู้นำของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความพึงพอใจในตัวผู้นำมากขึ้นย่อมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูง จะสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้กับผู้ตามได้ง่าย (ธงชัย สันติวงษ์, 2550) ซึ่งจากผลการวิจัยข้าราชการฝ่ายปกครองประเมินว่านายอำเภอมีภาวะผู้นำบารมีสูง จึงอาจทำให้ข้าราชการฝ่ายปกครองมีความพึงพอใจในตัวนายอำเภออยู่ในระดับมาก

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	ความพึงพอใจในตัวผู้นำ			การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ			ความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง		
	B	S.E.	β	B	S.E.	β	B	S.E.	β
ตัวแปรควบคุม									
เพศ	0.141	0.093	0.092	0.077	0.080	0.057	0.205	0.082	0.167*
อายุ	-0.004	0.008	-0.036	-0.008	0.007	-0.081	0.003	0.007	0.038
ศาสนา	-0.004	0.096	-0.003	-0.022	0.083	-0.016	-0.067	0.085	-0.052
สถานภาพ	0.033	0.097	0.020	0.043	0.083	0.030	-0.058	0.085	-0.045
ปริญญาตรี	-0.089	0.149	-0.054	0.066	0.129	0.045	-0.078	0.132	-0.059
ปริญญาโท	-0.211	0.187	-0.109	-0.021	0.161	-0.012	-0.160	0.164	-0.103
เจ้าหน้าที่ปกครอง	-0.147	0.114	-0.091	-0.164	0.098	-0.114	-0.220	0.100	-0.169*
เสมียนตราอำเภอ	-0.148	0.209	-0.049	-0.185	0.180	-0.069	-0.340	0.184	-0.141
ประสบการณ์การทำงาน	-0.003	0.009	-0.022	0.010	0.008	0.092	0.007	0.008	0.066
ตัวแปรอิสระ									
รูปลักษณ์ภายนอก	0.460	0.081	0.432***	0.360	0.070	0.379***	0.233	0.072	0.272**
ทักษะการสื่อสาร	0.396	0.081	0.354***	0.402	0.070	0.403***	0.353	0.071	0.393***
<i>F</i> Test		15.468***			17.424***			10.370***	
<i>R</i> ²		0.511			0.540			0.412	
Adjusted <i>R</i> ²		0.478			0.509			0.372	

หมายเหตุ: เพศ (0 = ชาย, 1 = หญิง), อายุ (ปี), ศาสนา (0 = พุทธ, 1 = อิสลาม), สถานภาพ (0 = โสด, 1 = สมรส), ปริญญาตรี (1 = ปริญญาตรี, 0 = ต่ำกว่าปริญญาตรี), ปริญญาโท (1 = ปริญญาโท, 0 = ต่ำกว่าปริญญาตรี), เจ้าหน้าที่ปกครอง (1 = เจ้าหน้าที่ปกครอง, 0 = ปลัดอำเภอ), เสมียนตราอำเภอ (1 = เสมียนตราอำเภอ, 0 = ปลัดอำเภอ) และประสบการณ์การทำงาน (ปี), **p* < 0.05, ***p* < 0.01, ****p* < 0.001

ระดับการรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ ของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากด้วยบทบาทของนายอำเภอซึ่งเป็นผู้นำองค์กรที่มีภาวะผู้นำบารมีสูง โดยมีข้าราชการฝ่ายปกครองเป็นผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา โดยปกติแล้วผู้ตามของผู้นำบารมีจะมีความเชื่อ ความคิดของผู้นำคือสิ่งที่ถูกต้อง จึงให้การยอมรับผู้นำโดยปราศจากข้อสงสัย (House, 1997 อ้างถึงใน ญัญชารี กัณทะเกตุ, 2559) เมื่อผู้ตามเกิดการยอมรับนับถือก็จะทำให้การบริหารงานของผู้นำเป็นไปอย่างราบรื่น ผลงานที่ออกมาก็จะมีประสิทธิผล

ระดับความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ ของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตามทฤษฎีการให้ความร่วมมือของบาร์นาร์ด (Barnard Theory of Compliance) บุคคลจะยินยอมในสิ่งที่ตนเองชอบหรือพอใจ ผู้นำจึงต้องพยายามสร้างความพอใจส่วนบุคคลให้ผู้ตามยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง (Barnard, 1961 อ้างอิงใน รุ่งลักษณ์ มีรอดชา, 2555) ซึ่งจากการวิจัยข้าราชการฝ่ายปกครองประเมินความพึงพอใจในตัวนายอำเภออยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่านายอำเภอสามารถสร้างความพอใจส่วนบุคคลให้กับข้าราชการฝ่ายปกครองได้ จึงอาจทำให้ข้าราชการฝ่ายปกครองมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งมากตามไปด้วย

อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลและภาวะผู้นำบารมีที่มีต่อความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ

ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ ของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดปัตตานี คือ เจ้าหน้าที่ปกครอง และเพศ โดยพบว่าเจ้าหน้าที่ปกครองมีระดับความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำน้อยกว่าปลัดอำเภอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ปกครองไม่ได้เป็นข้าราชการที่รับคำสั่งโดยตรงจากนายอำเภอเหมือนกับปลัดอำเภอ จึงมีโอกาที่จะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธคำสั่งจากนายอำเภอได้มากกว่า ประกอบกับปลัดอำเภออาจห่วงเรื่องความก้าวหน้าในอาชีพ จึงทำให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งจากนายอำเภอมากกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของฉัตรยาพร เสมอใจ (2550) กล่าวถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลในด้านตำแหน่งงานว่า ตำแหน่งงานเป็นตัวบ่งบอกถึงอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกและการแสดงพฤติกรรมของแต่ละบุคคลได้ สำหรับความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำระหว่างเพศชายและเพศหญิง พบว่า เพศหญิงมีระดับความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโดยทั่วไปแล้วเพศชายถือเป็นเพศที่มีความก้าวร้าว ชอบขัดขืน และมีความเป็นตัวของตัวเองสูงกว่าเพศหญิง ทำให้เพศชายมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของบุคคลอื่นได้ต่ำกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับแนวคิดของฉัตรยาพร เสมอใจ (2550) กล่าวถึง ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลในด้านเพศว่า ผู้หญิงกับผู้ชายนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะสังคมและวัฒนธรรมกำหนดบทบาทและกิจกรรมของคนแต่ละเพศไว้แตกต่างกัน จึงส่งผลให้การแสดงพฤติกรรมของเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกัน

รูปลักษณะภายนอกและทักษะการสื่อสารของผู้นำ ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากความพึงพอใจต่อบุคคลสามารถพิจารณาได้จากคุณลักษณะภายนอกของบุคคล และการได้มีปฏิสัมพันธ์หรือได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลนั้น การที่ผู้นำมีรูปลักษณะภายนอกที่ดี เช่น มีบุคลิกภาพดี น่าเกรงขาม เป็นต้น และมีทักษะการสื่อสารที่ดี เช่น การมีเสน่ห์ในการพูด หรือการพูดได้อย่างจับใจผู้ฟัง เป็นต้น ย่อมสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ตามได้ง่าย (ธงชัย สันติวงษ์, 2550) สอดคล้องกับการศึกษาของ Todorov et al (2005) ที่ได้ศึกษาการเลือกตั้งวุฒิสภาของสหรัฐอเมริกาจากการประเมินใบหน้าของผู้สมัครวุฒิสภาแต่ละคนว่ามีความสามารถอย่างไร โดยที่ผู้ประเมินนั้นไม่ทราบเกี่ยวกับความสามารถ ประสบการณ์ หรือตำแหน่งที่แท้จริงของผู้สมัครเลย พบว่า การตัดสินจากใบหน้าของผู้เข้าสมัครภายในหนึ่งวินาที สามารถทำนายผลการเลือกตั้งได้แม่นยำถึงร้อยละ 70 แสดงให้เห็นว่าบุคคลมักจะโหวตให้คนที่รูปลักษณะภายนอกดูมีความสามารถ หรือดูมีบารมี โดยไม่คำนึงถึงว่าพวกเขามีความสามารถจริงหรือไม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของบารมีที่มีต่อความพึงพอใจของบุคคลได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การที่ผู้นำมีบารมีสูงสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ตามแล้ว ยังส่งผลให้ผู้ตามเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำมากขึ้น เป็นตามทฤษฎีการให้ความร่วมมือของบาร์นาร์ด (Barnard Theory of Compliance) ว่าบุคคลจะยินยอมในสิ่งที่ตนเองชอบหรือพอใจ (Barnard, 1961 อ้างอิงใน รุ่งลักษณ์ มีรอดชา, 2555) และเมื่อผู้ตามมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ ก็จะทำให้การบริหารงานของผู้นำเป็นไปอย่างราบรื่น ผลงานที่ออกมาก็จะมีประสิทธิผล (House, 1997 อ้างอิงใน ัญญากร กัณฑ์เขต, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา พิทักษ์โกศล (2559) พบว่า ภาวะผู้นำบารมีของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลผลิตของงาน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ รูปลักษณะภายนอกและทักษะการสื่อสารของผู้นำ ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง ดังนั้นนายอำเภอจึงควรให้ความสำคัญกับทั้งสองคุณลักษณะดังกล่าวควบคู่กันไป กล่าวคือ นายอำเภอควรพัฒนารูปลักษณะภายนอกของตนเอง ด้วยการหมั่นดูแลตัวเองให้ดูดีทั้งในด้านรูปร่าง หน้าตา การแต่งกาย และด้านอื่น ๆ หรืออาจเข้าอบรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองให้ดูดี มีเสน่ห์มากขึ้น ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการสื่อสาร โดยอาจเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อให้ตนเองสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้ตามเกิดความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำมากขึ้น

สำหรับการศึกษาในอนาคตควรวัดอิทธิพลของภาวะผู้นำบารมีที่มีต่อปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม นอกเหนือจากความพึงพอใจในตัวผู้นำ การรับรู้ประสิทธิผลภาวะผู้นำ และความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้นำ เช่น ความผูกพันต่อองค์กร แรงจูงใจในการทำงาน และการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2560). *แผนยุทธศาสตร์กรมการปกครอง ฉบับปี พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- ฉัตรยาพร เสมอใจ. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ณัฐชารี กัณทะเกตุ. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำบารมีของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับบรรยากาศองค์การ ตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลตติยภูมิ*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2550). *องค์การและการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นิตยา พิทักษ์โกศล. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำบารมีของหัวหน้าหอผู้ป่วย สภาพแวดล้อมในการทำงาน กับผลผลิตของงาน ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนรมิตร มีเพียร และวรวินัย จินดาพล. (2560). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีในเขตพื้นที่ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8* (น. 1301-1310). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ภาณุวัฒน์ พันธุ์ประเสริฐ. (2561). “บารมี” กับการมีอำนาจทางการเมือง. ค้นเมื่อ 1 มกราคม 2565, จาก <https://themomentum.co/charismatic-authority/>
- รุ่งลักษณ์ มีรอดขา. (2555). *แนวคิดและทฤษฎีของ Chester Barnard*. ค้นเมื่อ 1 มกราคม 2565, จาก <http://rungdba-04.blogspot.com/2012/09/chester-barnard.html>
- สุริย์วิภา ไชยพันธุ์. (2557). ภาวะผู้นำกับการครองตน ครองคน และครองงาน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*, 9(2), 60-70.
- อรอุมา สินธุพันธ์. (2561). ภาวะผู้นำเชิงแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*, 6(1), 42-59.
- Todorov, A., Mandisodza, A. N., Goren, A., and Hall, C. C. (2005). Inferences of competence from faces predict election outcomes. *Science*, 308(5728), 1623-1626.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An introductory analysis* (3rded.). New York: Harper and Row.